

ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ТА ТРАНСНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ – ЗАКОНОМІРНІ ВИЯВИ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У СФЕРІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Т.М. ДЕСЯТОВ

У статті розглядаються питання інтернаціоналізації та транснаціоналізації вищої освіти як сучасної глобальної тенденції, що висуває нові вимоги до якості освіти, напрямів та рівня підготовки фахівців. Зазначено, що модернізація європейської освіти виявилася закономірною, оскільки географічні (ліквідація митних кордонів) та суспільно-економічні (введення єдиної валюти - євро) трансформації призвели до підвищення мобільності європейських громадян. Всебічно обґрунтовано потребу європейського ринку праці відповідно до міжнародних вимог кваліфікації, визнанні дипломів та стандартизації освітніх послуг. Наголошується, що основною метою Болонських реформ є гармонізація освітньої архітектури європейських країн через створення загальноєвропейських дескрипторів якості та стандартів, прозорих кваліфікацій і прагнення об'єднати розрізнені потенціали в єдиний економічний механізм. Підтверджується теза, яка визначає інтернаціоналізацію як процес впровадження міжнародної складової в дослідницьку, освітню та адміністративну функції вищої освіти. Наголошується, що на стадії транснаціоналізації університет створює свої філії, підрозділи, навчальні заклади за кордоном. Зроблений висновок, що інтернаціоналізація та транснаціоналізація освіти є закономірними виявами глобалізаційних процесів.

Ключові слова: інтернаціоналізація, транснаціоналізація, професіоналізація, кваліфікація, мобільність, глобалізація, Болонська реформа, ринок освітніх послуг, інвестиції, людський розвиток.

Вступ. В умовах інтернаціоналізації та транснаціоналізації освіти, зростання її ролі у житті суспільства, орієнтація університетів на дослідницьку діяльність, мобільність студентів, формування єдиної світової інформаційної системи зумовлюють потребу в радикальній модернізації освітньої галузі. Одночасно масштабні суспільні зміни та осучаснення освіти становлять нові вимоги до якості підготовки та професіоналізму майбутніх фахівців. У цьому контексті особлива увага науковців України приділяється адаптації вітчизняної вищої освіти до потреб європейського ринку праці, порівнювальності дипломів та стандартизації освітніх послуг, що є проявом глобалізаційних процесів у сфері освіти.

Стислий огляд публікацій з теми. Проблеми інтернаціоналізації та транснаціоналізації перебували в полі зору вітчизняних та зарубіжних науковців (Н. Авшенюк, О. Зіноватна, І. Зязюн, В. Кремень, Н. Данько, К. Павловський, В. Луговий, Н. Ничкало, О. Пометун, Л. Пуховська, З. Злепкань, Ф. Альтбах, К. Андерк, С. Бірдеа, М. Лейгер, Дж. Равен, М. Тров, Р. Уайт, А. Хуторской, І. Зімня, В. Хьюстон та ін.).

Ці питання є ключовими у нормативних документах в галузі розвитку національної вищої освіти, зокрема: Національній доктрині розвитку освіти України, Указу Президента України від 4 липня 2005 року № 1013 „Про невідкладні заходи щодо забезпечення функціонування та розвитку освіти в Україні”.

Мета. Проаналізувати вплив процесів інтернаціоналізації та транснаціоналізації на розвиток вищої освіти, зростання ролі цих процесів, як сучасної глобальної тенденції розвитку вищої освіти в зарубіжних країнах та Україні, з метою можливості використання такого досвіду у вітчизняній системі вищої освіти.

Теоретична основа дослідження. Глобальні тенденції, такі як інтернаціоналізація та транснаціоналізація освіти, орієнтація університетів на дослідницьку діяльність, мобільність студентів, формування єдиної світової інформаційної системи, інші властиві сучасній цивілізації риси зумовлюють потребу в радикальній модернізації освітньої галузі. З глобальними проблемами сучасності органічно пов'язаний і складний комплекс безпосередніх і віддалених психолого-педагогічних проблем, що виникають під впливом науково-технічних трансформацій: зайнятості людини, його інтелектуального розвитку, біофізичного стану тощо [1; 2]. Інструмент освітньої глобалізації визначається: доступністю і всеосяжністю освіти, переходом до більш складних форм організації управління освітніми установами, створенням міжнаціональних та міждержавних закладів; технологічною глобалізацією (можливістю комп'ютеризації, інформатизації й телекомунікацій змінили характер освітньої діяльності, яка у сучасних умовах набула принципово нових рис). Глобалізація європейської освіти виявилася досить закономірною, оскільки географічні (ліквідація митних кордонів) та суспільно-економічні (введення єдиної валюти - євро) трансформації призвели до підвищення мобільності європейських громадян. Потреба європейського ринку праці у зрозумілих на міжнародному рівні кваліфікаціях поставила питання порівнювальності дипломів та стандартизації освітніх послуг [3, с. 20-21]. Тому основною метою Болонських реформ проголошується гармонізація освітньої архітектури європейських країн через створення загальноєвропейських стандартів, прозорих кваліфікацій і прагнення об'єднати розрізнені потенціали в єдиний економічний механізм. Болонський процес має також виразно ринковий аспект, а саме, підвищення конкурентності європейської освіти.

Слід зазначити, що створення єдиного європейського простору вищої освіти під загальною назвою Болонський процес також є проявом глобалізації. Термін „глобалізація” активно вводитьися в науковий обіг з 1996 р. після 25-ї сесії Всесвітнього економічного форуму в Давосі, під час якої за пропозицією швейцарського економіста, засновника і президента всесвітнього економічного форуму Клауса Шваба проходила дискусія в контексті теми „Глобалізація основних процесів на планеті”.

Глобалізація активно впливає і на вищу освіту. Доцільно розглянути цей процес у різних аспектах: економічному, політичному, культурному, технологічному, соціальному, педагогічному й психологічному. Всі вони так або інакше впливають на розвиток і реструктуризацію одного з найважливіших соціальних інститутів суспільства – системи вищої освіти, роль якої значно зростає в період входження суспільства у новий інформаційний етап свого розвитку.

Безумовно, вища освіта в третьому тисячолітті стає одним з найважливіших чинників успішного розвитку суспільства. З економічного погляду, основними суб'єктами ринку освітніх послуг є їх виробники (освітні заклади, фізичні особи, що надають освітні послуги індивідуально), їх користувачі (окремі фізичні особи, фірми, підприємства, організації, органи управління, держава тощо), посередники (служби зайнятості, біржі праці). Освітні послуги задовольняють особистісні (набуття знань, навичок з метою працевлаштування, більш високих прибутків, кращі умови праці), групові (професійна підготовка кадрів) та суспільні (забезпечення розширеного відтворення інтелектуального потенціалу) потреби. Це змушує держави та підприємства, що прагнуть підвищення економічного розвитку, інвестувати значні кошти в розвиток освітніх послуг, оскільки стало зрозумілим, що інвестиції в освіту є ключовим чинником у розвитку людського капіталу. Людський розвиток у сучасному світі розглядається як чинник економічного розвитку. Вченими, що займаються проблемами розвитку людського капіталу (А. Бартел, С. Блек, Л. Лінг, Р. Алмейда) доведено, що збільшення професійної підготовки одного працівника на підприємстві на 10 годин у рік приводить до збільшення продуктивності на 0,6 %.

Японська політика розвитку людського капіталу визнала навчання персоналу на підприємствах основною формою виховання виробничого персоналу, підтримку і допомогу якому надає державна система. Дії уряду щодо розвитку виробничого персоналу тут розглядаються як індикатори розвитку людських ресурсів.

Як бачимо, економічний вимір освітніх процесів часто використовується як ключовий двигун глобалізації. Його прояви – потоки торгівлі та інвестицій, наявність специфічних товарів по всьому світу, багатонаціональне розміщення виробництва і ринків. Поряд з мобільністю товарів відбувається зростання міжнародної торгівлі послугами (включаючи освітні). Змінюється статус освіти у соціальному житті. Нині освіта перетворюється на сферу послуг, на яку значною мірою розповсюджуються закони дії ринкового механізму: попит, пропозиція, конкуренція, маркетинг тощо. Таким чином, головна роль освіти в житті людини полягає в тому, що вона є соціального інституту, що становить частину державного апарату, все більше перетворюється на сферу послуг, що діє на замовлення перелічених вище суб'єктів суспільного розвитку. За прогнозами Ф. Альтбаха, директора Центру міжнародної вищої освіти Бостонського коледжу (США) і Дж. Найта, ад'юнкт-професора Інституту проблем вищої освіти університету Торонто (Канада), в 2025 році загальна кількість міжнародних студентів по всьому світу становитиме 15 мільйонів [1, с.106].

Навколо освіти, особливо вищої, групуються багато ключових питань глобалізації: стратегія інтернаціоналізації; транснаціональна освіта; забезпечення міжнародної якості; підприємницькі підходи до функціонування освіти; регіональна і міжрегіональна співпраця; інформаційна і комунікаційна технології та віртуальні навчальні заклади; поява нових освітніх посередників – провайдерів освіти, проблеми рівноправності та доступності освіти і таке інше. При цьому необхідно зазначити, що система вищої освіти здатна впливати на глобалізацію, формуючи лінію майбутньої політики держави і регіону.

Провідним чинником трансформації освітньої галузі в розвинутих країнах впродовж останніх десятиліть є інтернаціоналізація освіти. Інтернаціоналізація – це процес впровадження міжнародної складової в дослідницьку, освітню та адміністративну функції вищої освіти [2, с. 3], що охоплює багато питань, серед яких навчальні програми, процес викладання та навчання, дослідження, інституційні угоди, мобільність викладачів та студентів, різноманітні форми співробітництва та багато інших [4, с. 20]. Аналізуючи процес інтернаціоналізації у статті „Глобальні та видатні національні університети: інтернаціоналізація, конкуренція та роль держави”, португальський дослідник Хуго Хорта констатує: „Протягом останніх десятиліть двадцятого століття тема інтернаціоналізації постійно набувала ваги та все більше привертала увагу дослідників та управлінців. Для вищої освіти, а точніше, для провідних національних університетів, орієнтованих на дослідницьку діяльність, швидкі зміни в освітньому середовищі означали необхідність все більш активно співпрацювати та конкурувати на глобальному рівні. Це, окрім інших наслідків, призвело до того, що в умовах глобальних освітніх перегонів їх незаперечне лідерство в рамках власної освітньої системи значило

менше, а часом значно менше, ніж раніше. Як наслідок, інтернаціоналізація вищої освіти та відповідних інституцій стала вирішальним стратегічним пріоритетом” [5, с. 387 – 388].

Відповідно до визначення, прийнятого в дослідженнях ОЕСР, інтернаціоналізацію освіти (Internationalization of higher education) на національному, секторальному та інституційному рівнях прийнято розуміти як процес, під час якого цілі, функції та організація надання освітніх послуг набувають міжнародного виміру.

Інтернаціоналізація освіти включає такі форми міжнародного співробітництва: індивідуальну мобільність: мобільність студентів або професорсько-викладацького складу в освітніх та наукових цілях; мобільність освітніх програм та інституційну мобільність; формування нових міжнародних стандартів освітніх програм; інтеграцію в навчальні програми міжнародного виміру та освітніх стандартів; інституційне партнерство (створення стратегічних освітніх альянсів).

Процес інтернаціоналізації вищої школи в Європі розпочався у 50 – 70-х роках ХХ століття з політики „відкритих дверей”, що означало посилення міжнародної співпраці європейських університетів, покращення можливостей визнання дипломів, заохочення свободи переміщення студентів та викладачів, науковців. У 80-х роках ХХ століття профінансовано та реалізовано понад 400 міжуніверситетських проєктів за участю більше як 500 західноєвропейських університетів, в результаті чого було розроблено спільні навчальні курси, програми, посібники. У вищій школі з’являються відкрите та дистанційне навчання [2].

Результати поглибленого дослідження інтернаціоналізації вищої освіти відображені в документах європейської спільноти: Комюніке конференції Європейських міністрів освіти „Болонський процес 2020 – Європейський простір в новому десятилітті” (Льовен і Лувен-ла-Ньов, 28-29 квітня 2009 р.); Постановою форуму Болонської політики (Відень, 12 березня 2010 р.); Будапештсько-Віденська декларація про Європейський простір вищої освіти (12 березня 2010 р.).

Аналізуючи документи міжнародних організацій щодо вищої освіти, українська дослідниця Н. Авшенюк розширює розуміння змісту процесів інтернаціоналізації і транснаціоналізації, доповнюючи поняття основними формами міжнародного співробітництва: індивідуальна мобільність, яка передбачає, зазвичай, академічну мобільність студентів і професійну мобільність викладачів, що здійснюється з освітньо-науковою метою; мобільність освітніх програм та інституційна мобільність, яка приводить до формування нових міжнародних стандартів освітніх програм; інтеграція в навчальні програми міжнародного виміру й освітніх стандартів; інституційне партнерство, спрямоване на створення стратегічних освітніх альянсів і міжнародних освітніх корпорацій. До беззаперечних переваг транснаціоналізації можна віднести підвищення доступності вищої освіти, універсалізацію знань, розробку міжнародних стандартів якості і підвищення інноваційності вищої освіти, розширення й зміцнення міжнародного співробітництва [6].

У зарубіжній науковій літературі (Г. Макбурні) університет в контексті транснаціоналізації розглядають як „університет-підприємство”. Зрозуміло, при цьому акцентується увага на комерціалізації діяльності університетів шляхом приватизації та лібералізації (автономізації) освіти: надання навчальним закладам широких повноважень в обранні стратегії свого розвитку – фінансової, освітньої, міжнародного співробітництва тощо. Як підприємець, університет може пропонувати ринку: освітній продукт – навчальні програми, підручники та навчальні посібники; технології навчального процесу; результати досліджень і розробок, що можуть бути впроваджені і застосовані у виробництві; певні форми та методики організації навчального процесу і навіть управління (системи освітнього менеджменту, методики стимулювання праці в освіті тощо). При цьому університет зацікавлений і в одержанні доходу (і в такий спосіб у скороченні залежності від урядової підтримки), і в зміцненні свого іміджу як наукового та освітнього центру. „Університет-підприємство” як „місцева” стадія розвитку регіонального або національного навчального закладу орієнтується на державне замовлення та місцеві ринки праці. Освітні та наукові контакти із зарубіжними навчальними закладами лише започатковуються. Згодом університет почне реалізовувати стратегію інтернаціоналізації і виходити на міжнародний ринок освітніх послуг, стаючи „експортним підприємством”. До цього ринку його спонукає насамперед боротьба за місце на світовому освітньому ринку. Дослідники відзначають, що попит на вищу освіту у світі щорічно зростає на 6% зі значним випередженням послуг транснаціональної освіти. Якщо у 2003 р. у зарубіжних країнах освіту в усіх її формах одержували близько 2 млн. студентів, то у 2025 р. таких очікується 7,2 млн. осіб. Істотна частина з них навчатиметься за програмами транснаціональної освіти [6, с. 169].

На стадії транснаціоналізації університет активізує освітні та наукові контакти за кордоном, удаючись до співпраці із зарубіжними посередниками і агентами для просування своїх освітніх послуг на ринках інших держав. Причому університет із самого початку орієнтується на „експортні продажі” освітніх послуг, здійснюючи їх прямий і непрямий експорт. У разі непрямого експорту, спорадичного і нестабільного, університет розробляє освітні послуги як товар для внутрішнього ринку, а міжнародні операції доручає іншим організаціям – місцевим комерційним фірмам, що спеціалізуються на наданні

освітніх послуг. У такий спосіб відбувається „тестування” національних ринків освітніх послуг інших держав для подальшого відбирання найбільш привабливих ринків і найбільш прибуткових освітніх послуг. За прямого експорту у складі університету створюються спеціальні підрозділи, відповідальні за збування освітнього продукту та експансію на зарубіжних освітніх ринках. Освітній продукт дедалі більше прилаштовується до потреб зарубіжних покупців, хоча вітчизняні зразки ще залишаються відправними. На стадії транснаціоналізації університет створює свої філії, підрозділи, навчальні заклади тощо за кордоном. Це більш високий рівень проникнення на зарубіжні ринки освітніх послуг. У діяльності університету, що поширюється на декілька країн світу, відслідковуються основні ознаки транснаціональної корпорації (ТНК): розповсюдження освітньої діяльності на студентів інших країн – насамперед тих, де освітні послуги університету не відповідають запитам студентів, загальновизнаним стандартам і міжнародному рівню якості; інвестування у створення зарубіжних підрозділів (філій, кампусів); прагнення установити контроль над освітніми програмами, які викладаються в них, та поширити свій вплив на освітній процес у країні-імпортері транснаціональної освіти в цілому. Стаючи транснаціональним, університет набуває додаткових економічних можливостей свого розвитку: одержує доступ до перспективних освітніх технологій іншої країни; нарощує навчальні потужності та збільшує ефективність своєї „збутової” діяльності, слідує за можливим коливанням попиту на освітні послуги у своїй країні (наприклад, через демографічні кризи та природне зменшення кількості студентів); використовує можливості державних програм підтримання розвитку освіти у своїй країні або країні здійснення освітньої діяльності.

Провідними виробниками (експортерами) транснаціональних освітніх послуг є Велика Британія, США та Австралія. Наприклад, британський університет „University of Nottingham” відкрив 15 міжнародних кампусів. Американські університети мають 78 кампусів по всьому світу, включаючи Велику Британію. Австралійські університети створили кампуси в Малайзії, Сінгапурі, об'єднаних Арабських Еміратах. Посилюють свою діяльність Франція і Німеччина. Їх об'єктом є насамперед країни Східної і Центральної Європи, а з членів ЄС – Греція. Західні університети активно проникають на освітні простори Індії та Казахстану [7].

Зазначимо, що розвиток транснаціональної освіти (ТНО) активно підтримується Світовою організацією торгівлі. Метою останньої є створення на основі рівних можливостей одержання сприятливих умов для комерційної діяльності будь-якої країни – члена СОТ в інших країнах – члена СОТ в обмін на відкриття внутрішнього ринку. У сфері освіти цим прискорюються процеси інтеграції місцевих університетів до світового освітнього простору, поліпшується їх фінансування, з'являється можливість готувати фахівців за сучасними програмами, застосовувати до освіти апробовані в зарубіжних країнах системи менеджменту якості.

Висновки. В результаті проведеної роботи з'ясовано, що інтернаціоналізація та транснаціоналізація освіти є закономірними виявами глобалізаційних процесів. В процесі своєї еволюції вища освіта орієнтується на виробництво „корисного знання”, зміст якого змінюється від навчання фахівців єдиним принципам діяльності відповідно до національних стандартів, створення національних ідентичних підходів до виробництва економічно корисного знання в міжнародному вимірі, формуючи при цьому основи міжнародної освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Альтбах Ф.Г. Интернационализация высшего образования: движущие силы и реальность / Ф.Г. Альтбах, Дж. Найт // Экономика образования. – 2008. – № 4. – С. 100 – 106.
2. Обзор европейского опыта интернационализации высшего образования: наук. изд. / [отв. ред. Н.Н. Данько]. – Харьков: Изд-во НУА, 2010. – 56 С.
3. Семиченко В.А. Приоритет професійної підготовки: діяльнісний чи особистісний підхід / В.А. Семиченко // Неперервна професійна освіта, філософія, педагогічні парадигми, прогноз: монографія / [за ред. В.Г. Кременя]. – К.: Наукова думка, 2003. – С. 176 – 203.
4. Higher Education in a Globalized Society. UNESCO Education Position Paper. UNESCO, 2004. – 28 P.
5. Horta H. Global and National Prominent Universities: Internationalization, Competitiveness and the Role of the State / H. Horta // Higher Education, 2009. – P.387 – 388.
6. Авшенок Н.М. Сучасні міжнародні підходи до розуміння феномену транснаціональної вищої освіти [Електронний ресурс] / Н.М. Авшенок. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/vkmu.
7. Rocketing demand is luring British universities abroad // The Economist. – 2010. – October. 28th. – P. 28 – 34.

CITED LITERATURE тут трансліт. Як треба?

1. Altbach P. G. (2008). Internatsionalizatsiia vysshego obrazovaniya: dvizhushchiie sily i realnost [Internationalization of the higher education: Driving forces and reality] / P. G. Altbach // *Ekonomika obrazovaniia – Economics of Education*. – 2008. – № 4. – P. 100 – 106. [in Russian].
2. Danko N.N. Obzor vyevropeyskogo opyta internatsionalizatsii vysshego obrazovaniia [Review of the European experience in internationalization of the higher education] / N.N. Danko. – Kharkiv: NUA, 2010. [in Russian].
3. Semychenko V. A. Priorytet profesynoi pidhotovky: diialnysnyi chy osobystisnyi pidkhid [Priority of professional education: Activity or personal approach] / V. A. Semychenko // *Neperevna profesynna osvita, filozofiiia, pedahhichni paradyhmy, prohnaz – Continuous Professional Education, Philosophy, Educational Paradigms / [prognosis. V.H. Kremin].* – Kyiv: Naukova dumka, 2003. [in Ukrainian].
4. Higher Education in a Globalized Society. (2004). UNESCO Education Position Paper. UNESCO.

5. Horta H. Global and National Prominent Universities: Internationalization, Competitiveness and the Role of the State / H. Horta // Higher Education. – 2009. – P. 387-388.

6. Avsheniuk N.M. (2009). Suchasni mizhnarodni pidkhody do rozuminnia fenomenu transnatsionalnoi vyshhoi osvity [Modern International Approaches to Understanding the Phenomenon of Transnational Higher Education] / N.M. Avsheniuk. – Retrieved from: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/vkmu. [in Ukrainian].

7. Rocketing demand is luring British universities abroad // The Economist. – 2010. – October 28. – P. 28-34.

УДК 37.026

ПОНЯТТЯ “КОМПЕТЕНТНІСТЬ” ТА “КОМПЕТЕНЦІЯ” В ПІДГОТОВЦІ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ У ВНЗ УКРАЇНИ

А.О. ЯРОШЕНКО

У статті розглядаються поняття компетентності, компетенцій в освітньому просторі. Дані поняття характеризуються з врахуванням особистісних та дієвих підходів особистості. Визначені особливості професійної компетентності в цілому та з врахуванням специфіки при підготовці фахівців соціальної сфери.

Ключові слова: компетенція, компетентність, компоненти компетентності, професійна компетентність, фахівець соціальної сфери.

Підвищення якості освіти є на сьогоднішній день актуальним питанням не тільки для України, але і для всього світового співтовариства. Умови в яких знаходиться сучасне українське суспільство поставили перед системою освіти питання необхідності перегляду традиційних та пошуку нових підходів до формування особистості фахівця, зокрема, його різностороннього розвитку та соціальної адаптації в сучасному суспільстві, у зв'язку з чим особливого значення набуває дослідження питань, що стосуються компетенцій та компетентностей в освітньому процесі.

Освіта на сучасному етапі припускає в якості основного завдання навчання у ВНЗ підготовку кваліфікованого, конкурентоздатного, компетентного, відповідального фахівця, що вільно володіє своєю професією, орієнтованого в суміжних областях діяльності, здатного до ефективної роботи за фахом на рівні світових стандартів, готового до постійного професійного зростання, соціальної і професійної мобільності. Сьогодні ефективно діє фахівець, що адекватно реагує на нові соціальні очікування, здатний до творчого зростання і професійного самоудосконалення, до постійного оновлення своїх особистих ресурсів.

Особливої підготовки на сьогоднішній день потребує фахівець соціальної сфери, адже його діяльність в першу чергу спрямована на соціальний захист особи як вищої цінності, на підтримку і зміцнення її морального, психічного і фізичного здоров'я, різнобічного розвитку. Безпосередніми практичними завданнями роботи в соціальній сфері є поліпшення соціального самопочуття людини, вдосконалення умов його життя, забезпечення гідного, комфортного існування.

Тому з врахуванням вищесказаного доцільно зазначити, що підготовка фахівців соціальної сфери потребує особливої професійної підготовки та має певну специфіку при впровадженні в навчальний процес таких понять як компетентність та компетенції. Характеристика даних особливостей і є метою статті.

На сьогоднішній день тему компетентної освіти в Україні ініціюють такі науковці, як Н.Бібік, І.Єрмаков, О.Овчарук, О.Пометун, О.Савченко, О.Локшина та ін., також праці зарубіжних дослідників, зокрема Н.Хомського, Р.Уайта, Дж.Равена, Н.Кузьміної, А.Маркової, В.Байденка, А.Хуторського, В.Адольфа, В.Болотова, В.Серікова, І.Зимньої та ін.

Розглянемо терміни “компетентність” і “компетенція” в цілому, їх трактування, історичні витоки. Не дивлячись на широке використання останнім часом даних термінів у дослідженнях, присвячених вихованню і навчанню у вищій школі, аналіз психолого-педагогічної та навчально-методичної літератури з цієї проблеми показує всю складність, багатовимірність та неоднозначність трактування цих понять.

На сьогоднішній день поняття “компетенція” і “компетентність”, має два варіанти їх тлумачення: вони або ототожнюються, або диференціюються. Згідно з першим варіантом, найбільш експліцитно представленим у Глосарії термінів ЄФТ (1997), компетенція визначається як:

- здатність робити що-небудь добре або ефективно;
- відповідність вимогам, що пред'являються при влаштуванні на роботу;
- здатність виконувати особливі трудові функції.

Там же зазначається, що “... термін “компетентність” використовується в тих же значеннях. Компетентність зазвичай вживається в описовому плані.